

POSTTRAVMATIK IDENTITET VA MADANIY XOTIRA: QIYOSIY ADABIYOTDA

Soatova Shaxnoza Muhiddin qizi
O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Sharq filologiyasi fakulteti, Xitoy tili kafedrası

Annotatsiya (O‘zbek tilida)

Mazkur maqolada posttravmatik identitet va madaniy xotira masalasi Amerika, o‘zbek va Xitoy yozuvchilari asarlari misolida qiyosiy tahlil qilinadi. Adabiyotda urush, zo‘ravonlik va tarixiy fojialar natijasida yuzaga kelgan ruhiy jarohatlar shaxsiy va milliy o‘zlikni shakllantirish jarayoniga qanday ta’sir etishi yoritiladi. Posttravmatik identitet shaxsning travmadan so‘ng o‘zini qayta anglash jarayoni sifatida talqin qilinadi, madaniy xotira esa jamiyatning o‘tmishni eslab, uni badiiy shaklda saqlab qolish vositasi sifatida qaraladi. Qiyosiy adabiyot kontekstida bu hodisalar turli madaniyatlarda qanday badiiy ifoda topgani tahlil etiladi.

Аннотация (на русском языке)

В статье рассматривается проблема посттравматической идентичности и культурной памяти на примере произведений американских, узбекских и китайских писателей. Анализируется, как последствия войны, насилия и исторических катастроф влияют на формирование личной и национальной идентичности. Посттравматическая идентичность осмысливается как процесс переосмысления себя после травмы, а культурная память — как художественный способ сохранения коллективного опыта и исторической памяти народа. В сравнительном контексте показаны особенности художественного выражения этих явлений в разных культурах.

Abstract (in English)

This article explores the concepts of post-traumatic identity and cultural memory through a comparative analysis of American, Uzbek, and Chinese literary works. It examines how the aftermath of war, violence, and historical catastrophes shape both personal and national identity. Post-traumatic identity is interpreted as a process of reconstructing the self after trauma, while cultural memory is seen as a literary mechanism for preserving collective experience and history. The study highlights how these phenomena are aesthetically and philosophically represented across different cultural traditions.

Kirish

XX asr adabiyoti inson ruhiyatidagi jarohatlar va ularning xotirada saqlanish jarayonini badiiy tadqiq etishning asosiy maydoniga aylandi. Urushlar, mustamlakachilik, siyosiy zo‘ravonlik va ijtimoiy adolatsizlik inson ongida chuqur iz qoldirdi. Ana shu jarayonlardan kelib chiqib, adabiyotda posttravmatik identitet va madaniy xotira tushunchalari shakllandi.

Asosiy qism

Posttravmatik identitet — bu travmadan keyin inson yoki jamiyatning o‘zini qayta anglash jarayonidir. Madaniy xotira esa travmatik o‘tmishni eslash, uni badiiy yo‘l bilan saqlash va keyingi avlodlarga yetkazish vositasidir. Adabiyot ana shu ikki jarayonning kesishgan nuqtasida turgan madaniy hodisadir.

Amerika adabiyotida bu tushuncha irqchilik, urush va ijtimoiy adolatsizlik bilan chambarchas bog‘langan. Masalan, Toni Morrisonning 'Beloved' romanida qullik davrining xotirasi nafaqat individual, balki milliy travma sifatida talqin etiladi. Qahramonning o‘zini ozod qilish va o‘tganini tan olish jarayoni — posttravmatik identitetning asosiy timsolidir.

O‘zbek adabiyotida madaniy xotira milliy ongning asosiy tarkibiy qismi sifatida qoraladi. O‘tkir Hoshimovning 'Ikki eshik orasi' asarida urushdan keyingi inson ruhiyati, sabr va ma’naviy kuch orqali tiklanadi. Travma bu yerda iymon va insoniy qadriyatlar bilan yengiladi.

Xitoy adabiyotida esa madaniy xotira 'Madaniy inqilob' davrining og‘riqli xotirasi bilan bog‘liq. Mo Yan va Yu Hua asarlarida tarixiy zo‘ravonlik jamiyat xotirasining badiiy tahlili orqali ifoda etiladi. Bu jarayonlarda madaniy xotira xalqning ruhiy tiklanishida markaziy rol o‘ynaydi.

Xulosa

Posttravmatik identitet va madaniy xotira masalalari adabiyotda inson ruhining tiklanish jarayonini badiiy tahlil qilish imkonini beradi. Adabiyot travmani so‘z orqali ifodalab, uni ma’noga aylantiradi. Madaniy xotira esa o‘tgan og‘riqlarni eslash orqali jamiyatni ruhiy jihatdan birlashtiradi. Turli madaniyatlarda travmadan keyingi identitetning shakllanishi o‘ziga xos yo‘l bilan kechsa-da, ularning barchasi insonparvarlik va ruhiy tiklanish g‘oyasiga asoslanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Caruth, Cathy. *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative, and History*. Johns Hopkins University Press, 1996.
2. LaCapra, Dominick. *Writing History, Writing Trauma*. Johns Hopkins University Press, 2001.

3. Assmann, Jan. Cultural Memory and Early Civilization. Cambridge University Press, 2011.
4. Morrison, Toni. Beloved. New York: Knopf, 1987.
5. Hemingway, Ernest. A Farewell to Arms. New York: Scribner, 1929.
6. Hoshimov, O'tkir. Ikki eshik orasi. Toshkent: Sharq nashriyoti, 1986.
7. Mo Yan. Qizil durlar. Pekin: Writers Publishing House, 1986.
8. Yu Hua. To Live. Shanghai: Literature Press, 1992.
9. Freud, Sigmund. Beyond the Pleasure Principle. Vienna, 1920.
10. Carpi, Daniela. Trauma Studies and Literature. Berlin: De Gruyter, 2018.